

Fakultetsoppgave JUS2111

I tillegg til å jobbe 50 % som førstekonsulent i Matdepartementet, jobber Jenny Tøff deltid i organisasjonen Stopp Trafficking. Organisasjonen ble etablert høsten 2015. Den har til formål «å avsløre og konfrontere mennesker som er involvert i trafficking». Avsløringer og konfrontasjoner er tenkt å ha en preventiv effekt ved å bidra til færre ofre for trafficking/menneskehandel. Som følge av bruk av utradisjonelle metoder, har Stopp Trafficking periodevis vært omdiskutert. Samtidig gir organisasjonens arbeid resultater: Virksomheten har ledet til økt oppmerksomhet i samfunnet om hvordan mennesker i sårbare livssituasjoner utnyttes gjennom trafficking, og episoder med konfrontasjoner har skapt en nervøs stemning i deler av det kriminelle bakmenn-miljøet. Stopp Trafficking leier et lokale billig av Oslo kommune. I tillegg mottok organisasjonen i 2015 og 2016 økonomiske tilskudd fra kommunen. Dette gjør det mulig for organisasjonen å delvis betale fire personer for jobben de gjør, blant dem Jenny Tøff. Stopp Trafficking kjennetegnes likevel av at alle de involverte legger inn en del frivillig innsats.

Jenny Tøff har en god venn, Tore Knall, som er ansatt i KRIPOS. Jenny og Tore treffer hverandre tilfeldigvis på et datakurs gjennom jobben i henholdsvis departementet og KRIPOS. Mens de spiser lunsj, kommer de i prat om Jennys arbeid i Stopp Trafficking. Jenny nevner at Stopp Trafficking har funnet ut at en svenske er sterkt involvert i trafficking-nettverket. Da blir Tore plutselig tankefull. Han lener seg over bordet og sier: «Mannen heter Oskar Smult. Om kort tid kommer han til Norge. Han skal låne boligen til ambassadøren fra staten Østkapp. Gjør det dere må!» Så går han raskt fra lunsjbordet.

Dagen etter informerer Jenny de andre i Stopp Trafficking om det hun har fått vite. Kollega Snorre Stram gjør noen egne undersøkelser. Han finner ut at Oskar Smult med all sannsynlighet vil være til stede ved en leveranse av papirløse kvinner fra en trailer som vil ankomme Alnabru før besøket til ambassadeboligen.

En mørk kveld i slutten av januar 2018 sitter Jenny Tøff og Snorre Stram i en varebil på Alnabru. De har klart å skaffe til veie et bilde av Oskar Smult, slik at de vet hvordan han ser ut. De filmer ham fra varebilen i det lasten med de papirløse kvinnene geleides ut av traileren og inn i flere privatbiler, samtidig som Smult betaler trailersjåføren for jobben. De tar også bilder med Snorres mobiltelefon.

Deretter følger Jenny og Snorre etter Oskar Smult når han kjører til ambassadørboligen. Snorre og Jenny tar med seg kamerautstyret og banker på døren straks Smult går inn. I det Smult åpner døren for å kikke ut, stormer Jenny og Snorre inn i hallen. Jenny låser utgangsdøren og stiller seg slik at Oskar Smult ikke kan rømme ut. Snorre fortsetter filmingen. Han gjør både lyd- og bildeopptak av alt som skjer – hele tiden med linsen vendt mot Oskar Smult. «Her ser dere hvordan en som er ansvarlig for menneskehandel ser ut», kommenterer Snorre. Oskar Smult protesterer svakt, men er svært overrumplet og gjør lite motstand. Snorre tar deretter frem bilder fra Alnabru på sin mobiltelefon, og han filmer hvordan Smult reagerer på å se bevisene på menneskesmugling.

Jenny og Snorre kontakter deretter politiet. De sier at de ringer på vegne av Stopp Trafficking og opplyser at de «bedriver konfrontasjon med en person som er involvert i trafficking». De

ber politiet komme og ta med seg Oskar Smult. Så sier Jenny: «Nå har vi fått det vi trenger! Og bare så du vet det: Dette har ikke foregått bare mellom oss tre: Hele filmopptaket er livestreamet på Facebook. Nå vet alle hvilken drittsekk du er!»

Politiet reagerer raskt og ankommer ambassadeboligen etter kun kort tid. Innen de ankommer har ambassadens nestleder, Georg Strong, kommet til for å se hva som var grunnen til bråket. Politiet henvender seg til Strong og forteller at de er kommet for å anholde Oskar Smult. Strong svarer at norsk politi ikke har myndighet til å anholde Smult i ambassadørens bolig og stiller seg deretter opp i døren for å hindre politiets adgang til boligen. Den nyutdannede politimannen Børge Braut forsøker å presse bort Strong og tvinge seg inn i boligen. I tumultene som oppstår blir Strong truffet av en hard knyttneve fra Braut og går i bakken. Braut og partneren lokaliserer Oskar Smult og tar han med til politistasjonen, mot hans vilje. Politiet iverksetter nødvendig etterforskning, og det viser seg etter hvert at Smult over lang tid har vært involvert i meget alvorlig kriminalitet knyttet til organisert menneskehandel.

Kort tid etter får noen journalister i nettavisen Nyhetenes gang tips om Facebook-videoen. De lager en sak med overskriften: «Nye metoder i kampen mot trafficking!» og det lages link til Facebook-videoen. Nyheten om at livestreaming på Facebook er benyttet som et virkemiddel i kampen mot trafficking, sprer seg deretter som ild i tørt gress.

Studentene ved Det juridiske fakultet har sitt eget diskusjonsforum på Canvas. Her skriver nå en kollokviegruppe som kaller seg Justitias Venner et innlegg der de reiser spørsmål ved om Oskar Smult kan ha blitt utsatt for en menneskerettskrenkelse, for, som de skriver: «Menneskerettigheter er rettigheter som gjelder for alle mennesker, også de som har gjort handlinger vi ikke liker».

Raskt oppstår det debatt. En kollokviegruppe som går under navnet Rett og Slett bestemmer seg for å ta til motmæle. De skriver et innlegg der de argumenterer for at den første gruppen må ha misforstått noe grunnleggende: «Kun staten kan holdes ansvarlig for menneskerettsbrudd», skriver de. Dessuten er Oskar Smult svensk. Justitias Venner fremhever på sin side at Stopp Trafficking har så nær tilknytning til offentlige myndigheter, at staten må bli ansvarlig for deres handlinger. «Alle mennesker har rett til privatliv, og staten kan ikke skyve private aktører foran seg og så slippe unna ansvar», sier de. Rett og Slett-gruppen responderer med at selv om det skulle være slik at staten kan holdes ansvarlig for handlingene foretatt av Stopp Trafficking, foreligger det uansett ingen menneskerettskrenkelse. De mener at ytringsfriheten inkluderer en adgang til å livestream i en situasjon som denne, fordi det er et virkemiddel som har til hensikt å beskytte andre individers rettigheter. Dessuten er Norge part i Europarådets Convention on Action against Trafficking in Human Beings. Konvensjonen gir staten en plikt til aktivt å søke å forhindre trafficking. Justitias Venner ser seg nødt til å komme på banen igjen. De fremhever at retten til privatliv er vernet på grunnlovs nivå, mens Europarådskonvensjonen ikke er inkorporert i norsk rett. Dermed må retten til privatliv få forrang fremfor denne konvensjonen.

Saken får en ny vending når Utenriksdepartementet og politiet i Oslo blir kontaktet av ambassadøren fra staten Østkapp, Fanny von Knapp. Hun sender en sint mail der hun skriver at Norge ved pågripelsen av Oskar Smult i hennes bolig har brutt sine folkerettslige forpliktelser. Hun skriver også at staten Østkapp, uavhengig av spørsmålet om den rettsstridige pågripelsen, reagerer sterkt på maktbruken mot en av deres diplomater, i

ambassadørens bolig. Politibetjent Brauts maktbruk var ifølge Knapp en «use of force» i strid med FN-paktens art. 2 (4) og en soleklar krenkelse av Østkapps suverenitet. Mottiltak ville bli vurdert hvis ikke det kom på plass en god forklaring og en beklagelse.

Drøft og ta stilling til:

Spørsmål 1:

Foreligger det en krenkelse av Oscar Smults rett til privatliv?

Spørsmål 2:

Har Norge ved arrestasjonen brutt sine folkerettslige forpliktelser overfor Østkapp?

Saken ruller videre. Mediene får nyss om den gunstige leieavtalen Stopp Trafficking har med Oslo kommune, samt at organisasjonen har mottatt økonomisk støtte.

I Stortingets muntlige spørretime blir justisministeren spurt av en opposisjonspolitiker om hva han mener om at offentlige myndigheter bidrar til å muliggjøre en virksomhet som fører til selvjustis og offentlig gapestokk, og hvilke tiltak regjeringen vil sette i verk for å bedre situasjonen for trafficking-ofre. Justisministeren svarer at han er:

«glad for effektiviteten en organisasjon som Stopp Trafficking står for. Denne regjeringen er opptatt av avbyråkratisering og ønsker å få til mer for mindre ressurser. Da er man helt avhengig av samarbeid med private aktører. Det er viktig med mot til å tenke nytt i møte med vanskelige utfordringer, ikke minst i møte med en utfordring som trafficking. Det er bare bra at bakmenn skjelver i buksene på grunn av metodene som brukes. De får som de fortjener!»

Utsagnet blir der og da møtt med en liten porsjon latter i stortingssalen, men i etterkant begynner stortingsrepresentanter fra flere opposisjonspartier å snakke sammen. At justisministeren fra Stortingets talerstol uttrykkelig har tatt til orde for en løsning som setter grunnleggende rettsstatsidealer på prøve, ses på som problematisk. Flere mener at justisministeren gjennom uttalelsen har vist seg lite egnet for å inneha en så viktig stilling. Andre mener at uttalelsen har et grunnlovsstridig innhold, bl.a. ved at justisministeren gjennom sin uttalelse har krenket andres rettigheter og ved at han unnlot å svare på hvilke tiltak regjeringen vil iverksette.

Drøft og ta stilling til:

Spørsmål 3:

I hvilken utstrekning har justisministeren brutt sine konstitusjonelle plikter ved å:

- a) krenke andres rettigheter, og
- b) unnlate å svare på hvilke tiltak regjeringen vil iverksette for å bedre situasjonen for trafficking-ofre.